

Järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan opas asumisyksiköihin

Sisällysluettelo

1	Johdanto	2
2	Järjestö- ja vapaaehtoistyö asumisyksiköissä	4
2.1	Asumisyksikön järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilö	4
2.2	Järjestö- ja vapaaehtoistoimijat	5
2.2.1	Vapaaehtoisten kanssa tehtävät sopimukset ja perehdytys	5
2.2.2	Vapaaehtoistoiminnan pelisäännöt, oikeudet ja velvollisuudet	6
2.2.3		7
2.2.4	Toimijoiden tukeminen	7
2.3	Toiminnan suunnittelu ja toteutus	7
2.3.1	Esimerkkejä toiminnan eri muodoista	8
2.3.2	Toiminnan raportointi	10

Lähteet

LIITTEET

Liite 1	Sopimus vapaaehtoistointaan osallistumisesta ja periaatteiden noudattamisesta
Liite 2	Vapaaehtoisen tietolomake haastattelun tueksi
Liite 3	Tiedote vapaaehtoisesta asiakkaalle
Liite 4	Mallipohja yksikön ohjeesta vapaaehtoiselle
Liite 5	Vapaaehtoisen palautelomake vapaaehtoistoiminnasta
Liite 6	Asiakkaan palaute vapaaehtoistoiminnasta

Tekijät

Tarja Hirvonen
Minna Patama

1 Johdanto

Siun soten strategiassa on määritelty toiminnan tavoitteeksi ”Hyvää elämää ja elämän iloa Pohjois-Karjalassa: tukea, turvaa ja hyvinvointia”. Strategiassa ennaltaehkäisy sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen yhdessä asukkaiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa, on nostettu yhdeksi strategiseksi tavoitteeksi. Järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan toteutuksen lähtökohtana toimivat Siun soten arvot, jotka ovat asiakaslähtöisyys, avarakatseisuus, turvallisuus, yhdenvertaisuus ja vastuullisuus. Myös laki hyvinvointialueesta (611/2021) ja laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) velvoittavat hyvinvointialuetta tekemään yhteistyötä järjestöjen kanssa. Järjestö- ja vapaaehtoistoiminnalla tuetaan Siun soten strategisia tavoitteita.

Järjestöt edistävät asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä sekä toimivat omalla alueellaan sosiaali- ja terveyspalveluiden kumppaneina ja tuottajina. Järjestöjen tuottama toiminta rikastuttaa sote-palveluita, edistää hyvinvointia ja terveyttä sekä lisää omalta osaltaan turvallisuutta, osallisuutta ja vaikuttamisen mahdollisuuksia. Järjestöt tarjoavat asukkaille mm. harrastus- ja virkistystoimintaa, koulutuksia ja tapahtumia, ohjausta ja neuvontaa, kriisiapua, avoimia kohtaamispaikkoja sekä vapaaehtoistoiminnan tehtäviä (kuva 1.). Järjestötoiminta lisää sekä siihen osallistuvien, että vapaaehtoistyötä tekevien asukkaiden osallisuutta. Järjestö- ja vapaaehtoistoiminta on merkittävä voimavara ennaltaehkäisevässä työssä. Tarjoamalla toimintaa erityisesti heikommassa asemassa oleville asukkaille, järjestötoiminnalla voidaan vähentää syrjäytymistä ja eriarvoisuutta sekä kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja.

Kuva 1. Ihmisten hyvää arkea ja elämää edistävä järjestötoiminta hyvinvointialueella

Asumisyksiköissä tapahtuvan järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan tavoitteena on vahvistaa asukkaan sosiaalista toimintakykyä lisäämällä yhteisöllisyyttä ja sosiaalisia kontakteja, ja tätä kautta tukea osallisuuden kokemusta ja vähentää yksinäisyyttä. Lisäksi tavoitteena on tukea asukkaiden mielekkään arjen jatkumista toimintakyvyn heiketessä ja sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeen lisääntyessä. Järjestö- ja vapaaehtoistyö on tärkeä voimavara, jonka avulla tarjotaan ammatillisen työn rinnalle uusia mahdollisuuksia asiakkaiden hyvinvoinnin ja aktiivisen arjen ylläpitämiseen. Järjestö- ja vapaaehtoistoimijan ansiosta asukkaan yksinäisyys voi vähentyä, elämänpiiri laajentua ja sekä mielenterveys että elämänhallinta kohentua. Parhaimmillaan järjestöjen ja vapaaehtoisten kanssa tehtävä yhteistyö tukee asenteiden muuttumista kohti asiakaslähtöistä ikääntyneitä arvostavaa asennetta (Kuva 1).

Ennen	Tulevaisuudessa
Ollaan hoidossa	Eletään elämää
Turvallisuus ennen kaikkea	Vapaus ja ilo
Tehdään heille	Tehdään heidän kanssaan
Hoidetaan	Tuetaan ja avustetaan
Kuljetetaan	Rohkaistaan liikkumaan
Annetaan hoitoa	Tuotetaan onnistumisen ja ilon kokemuksia
Asukkaat ovat taakka	Asukkaat ovat voimavara
Potilaat	Yksilöt, persoonallisuudet
Laitetaan hoitoon	Muutetaan uuteen kotiin

Kuva 1 Asiakaslähtöisen ikääntyneitä arvostavan asenteen muutos (Aalto yliopiston raportti 6/2022: Monimuotoista integroitua asumista muistisairaille).

Hyvin organisoitu järjestö- ja vapaaehtoistoiminta antaa turvallisen perustan ja vahvistaa toiminnan merkitystä ja näkyvyyttä. Tämän oppaan tarkoituksena on selkeyttää Siun soten asumisyksiköissä tapahtuvaa järjestö- ja vapaaehtoistyötä sekä koota työn koordinoimiseksi tarvittava aineisto. Oppaaseen koottu järjestö- ja vapaaehtoistyön koordinointiin ja toteutukseen liittyvää tietoa ja materiaalia, joita voidaan hyödyntää työvälineinä. Opas on kirjoitettu tukemaan asumispalveluyksiköiden yhteisöllistä toimintaa.

Opas on toteutettu Siun soten ikäalueen ja Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskushankkeen yhteistyönä.

2 Järjestö- ja vapaaehtoistyö asumisyksiköissä

Järjestö- ja vapaaehtoistyön on suunnitelmallista ja asukkaiden tarpeista lähtevää. Tavoitteena on, että järjestö- ja vapaaehtoistyö nivoutuisi luonnolliseksi ja säännölliseksi osaksi asumisyksiköiden toimintaa.

Järjestö- ja vapaaehtoistoiminta sekä ammatillinen työ täydentävät toisiaan. Koulutettu henkilökunta vastaa toteuttamissuunnitelman mukaisesta toiminnasta. Järjestöjen toimijat ja muut vapaaehtoiset hyödyntävät omia henkilökohtaisia taitojaan ja osaamistaan asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi. Vapaaehtoistoimijan roolia ammatillaisen rinnalla on kuvattu kuvassa 2.

Kuva 2. Vapaaehtoistoiminta ammatillisen työn rinnalla (mukaillen Ulmanen, 2014).

Siun sotessa toimii järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilöiden verkosto, jonka toimintaa koordinoi kehittämisyksikkö. Verkoston tarkoituksena on vahvistaa järjestö- ja vapaaehtoistoimintaa osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä ja tukea käytännön yhteistyön toteutusta kaikilla toimialueilla. Verkostolla on oma Teams-kanava. Liittymisohjeet Teams-kanavalle liittyvät Siun soten intrasta Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen Järjestöt-sivulta (intraan hakusana Järjestöt). Teams-kanavalla jaetaan mm. hyviä käytänteitä liittyen järjestö- ja vapaaehtoistoimijoiden kanssa tehtävään yhteistyöhön.

2.1 ASUMISYKSIKÖN JÄRJESTÖ- JA VAPAAEHTOISTOIMINNAN YHDYSHENKILÖ

Asumisyksikön järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilön tehtävä soveltuu luontevasti esimerkiksi sosiaaliohjaajan tai virikeohjaajan tehtäväkuvaan. Oma kiinnostus ja motivaatio yhdyshenkilön tehtävään ovat

tärkeitä. Järjestöyhteistyön ja vapaaehtoistoiminnan vakiintuminen osaksi asumisyksikön rakenteita ja toimintaa edellyttää vahvaa tukea asumisyksikön esihenkilöltä.

Järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilö organisoi järjestöjen ja vapaaehtoisten kanssa tehtävää yhteistyötä omassa yksikössään sekä tekee tiivistä yhteistyötä alueen muiden yhdyshenkilöiden kanssa. Järjestö- ja vapaaehtoistyön yhdyshenkilö pitää säännöllisesti yhteyttä omassa asumisyksikössään toimivien vapaaehtoisten kanssa. Mikäli asumisyksikössä toimii omaistoimikunta tai vastaava, järjestö- ja vapaaehtoistyön yhdyshenkilö voi kytkeä vapaaehtoiset mukaan toimikuntaan.

Yhdyshenkilön kannattaa verkostoitua oman kunnan hyte-yhdyshenkilöön sekä osallistua ja tuoda esille yhteistyömahdollisuuksia asumisyksiköiden kanssa oman alueen (kunnan / pitäjän) järjestöilloissa, joita järjestetään säännöllisin ajoin. Tiedot omalla alueella toimivista järjestöistä löytyy Lähellä.fi -palvelusta (www.lahella.fi).

2.2 JÄRJESTÖ- JA VAPAAEHTOISTOIMIJAT

Vapaaehtoistoiminta on kaikille avointa toimintaa, jota tehdään palkatta omasta tahdosta hyödyttämään toista ihmistä tai yhteisöä. Vapaaehtoistoiminta nähdään keinona osallistua, lisätä yhteenkuuluvuutta ja hyvinvointia. Vapaaehtoistoiminta hyödyttää niin vapaaehtoista itseään kuin ympäröivää yhteiskuntaa. Vapaaehtoistoimintaa tehdään tavallisen ihmisen tiedoin ja taidoin ja sen avulla voidaan tehdä monia asioita, joita palkkatyöllä ei tehtäisi. (Kansalaisareena 2022.) Vapaaehtoistoimintaan sitoutumien vaihtelee yksilöllisesti ja vapaaehtoistyö voi kohdistua yksilöön tai ryhmään.

Vapaaehtoistoiminnan kirjo on laaja ja sitä voivat organisoida niin järjestöt kuin julkisetkin tahot, mutta se voi olla myös organisoimatonta ja epämuodollista. Vapaaehtoistoiminnan sisältö vaihtelee sen mukaan, minkälaista toimintaa taustaorganisaatio järjestää (esim. SPR ystävätoiminta, MLL:n lukumummitoiminta tai seurakuntien saattaja-aputoiminta). Epämuodollinen ja ns. pop up -vapaaehtoistoiminta on nykyään yleistä. Tällaisessa toiminnassa ei välttämättä sitouduta taustayhteisöön pidemmällä ajalla tai käydä vapaaehtoistoiminnan koulutusta, vaan toiminta tapahtuu erilaisten tempausten, tapahtumien ja kampanjoiden kautta sekä yksittäisinä kertoina. (Kansalaisareena 2022.)

Vapaaehtoiset voivat toimia hyvin erilaisissa tehtävissä. Vapaaehtoistoiminta voi olla vertaistukea, ystävätoimintaa, saattajapalvelua, asumisyksiköissä vierailuja tai tapahtumien järjestämistä – toiminta taipuu moneen. Erilaisia toimintamuotoja on kuvattu kappaleessa 2.3.1.

2.2.1 Vapaaehtoisten kanssa tehtävät sopimukset ja perehdytys

Asumisyksikön järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilö keskustelee jokaisen toimintaan hakeutuvan **yksityishenkilönä toimivan vapaaehtoisen** kanssa (ei järjestön kautta tuleva vapaaehtoinen). Keskustelun avulla selvitetään lyhyesti vapaaehtoisen toiveet, elämäntilanne, taidot ja vahvuudet sekä kuinka usein vapaaehtoisen on mahdollista osallistua toimintaan. Keskustelun tukena voi käyttää liitteenä 2. olevaa vapaaehtoisen tietolomaketta.

Lomaketta voi hyödyntää, kun vapaaehtoisen kanssa yhdessä mietitään sopivia vapaaehtoistoiminnan muotoja. Lomaketta ei arkistoida, vaan se voidaan antaa vapaaehtoiselle.

Yksikön yhdyshenkilö kertoo vapaaehtoiselle toiminnan yleiset pelisäännöt ja vapaaehtoisen oikeudet ja velvollisuudet, jotka on kuvattu vapaaehtoistyön seuraavassa kappaleessa sekä liitteenä 1. olevaan vapaaehtoistyön sopimukseen. Vapaaehtoistyön sopimuksen (2 kpl) allekirjoittavat yksityishenkilönä toimiva vapaaehtoinen ja vapaaehtoistyön yhdyshenkilö. Siun sotelle jäävä sopimus säilytetään työyksikössä niin pitkään kuin vapaaehtoistoimija toimii vapaaehtoisena. Sopimuksessa olevista yhteystiedoista muodostuvasta rekisteristä on laadittu tietosuojaseloste ([linkki tietosuojaselosteeseen](#)).

Järjestöjen kautta toimiva vapaaehtoinen on yleensä allekirjoittanut sopimuksen vapaaehtoistoiminnasta organisoivan järjestön kanssa, joten erillistä sopimusta Siun soten kanssa ei tarvitse tehdä.

Perehdytys toteutetaan samalla tavalla, oli kyseessä sitten järjestön kautta tuleva tai yksityinen vapaaehtoinen. Perehdytyksessä esitellään yksikön tilat, kerrotaan yksikön toimintavoista, sovitaan esimerkiksi ovikoodien käytöstä ja perehdytetään vapaaehtoinen toimimaan turvallisesti, esimerkiksi opastetaan tarvittavien apuvälineiden käytössä kuten pyörätuolit, rollaattorit. Vapaaehtoiselle voi antaa yksikön oman ohjeen vapaaehtoistoiminnasta (mallipohja liitteessä 5). Vapaaehtoistoimijalle selvitetään tietosuojaan liittyvien säännösten merkitys. Vapaaehtoistoimijaa ohjataan ottamaan mieltä askarruttavat asiat matalalla kynnyksellä puheeksi henkilökunnan kanssa. Mikäli toimintayksikössä toimii omaistoimikunta tai vastaava, vapaaehtoistoimijat voivat halutessaan osallistua mukaan toimintaan.

Järjestöissä toimivat vapaaehtoiset ovat vakuutettuja järjestöjen toimesta. Siun sotessa on vakuutettu asumisyksiköiden vapaaehtoiset ulkoiluttajat ryhmätapaturmavakuutuksella.

2.2.2 Vapaaehtoistoiminnan pelisäännöt, oikeudet ja velvollisuudet

Selkeät pelisäännöt edesauttavat niin vapaaehtoisia kuin työntekijöitäkin tehtävänkuvien ja toiminnan ohjauksen taustalla. Pelisäännöissä voidaan muistuttaa esimerkiksi vapaaehtoisuuden periaatteista, joita ovat

- palkattomuus
- tasa-arvoisuus
- luottamuksellisuus
- puolueettomuus
- suvaitsevaisuus
- kunnioittaminen.

Vapaaehtoisilla on myös oikeuksia ja velvollisuuksia, joihin kuuluvat:

- Mahdollisuus osaamisen ja elämäntilanteen mukaiseen tehtävään
- Oikeus perehdytykseen ja ohjaukseen
- Velvollisuus toimia sovitun mukaisesti ja ilmoittaa muutoksista

- Oikeus kieltäytyä tarjotusta tehtävästä
- Oikeus lopettaa vapaaehtoistoiminta. (Kansalaisareena 2022.)

Järjestö- ja vapaaehtoistoimijoiden toteuttamille toimintatuokioille on hyvä luoda omat pelisäännöt, joissa määritellään eri toimijoiden roolit, esimerkiksi kuka huolehtii asumisyksikössä asukkaiden osallistumisesta (avustaa siirtymisissä) ja turvallisuuden huomioiminen. Toimintaa suunniteltaessa tulee huomioida osallistujien toimintakyky muun muassa pohdittaessa toiminnan sisältöä ja kestoja. Järjestö- ja vapaaehtoistoiminnalla tuetaan asumisyksikön yhteisöllisyyttä, minkä vuoksi on tärkeää, että yksikön henkilöstö on mukana yhteisessä toiminnassa. Tervetulleen ja myönteisen ilmapiirin luominen on koko henkilöstön vastuulla.

Yhteisöllisyys on meidän kaikkien yhteinen asia.

2.2.4 Toimijoiden tukeminen

Järjestö- ja vapaaehtoistoimijoilla on oikeus tukeen. Järjestö- ja vapaaehtoistyön yhdyshenkilö pitää säännöllisesti yhteyttä yksikössä toimiviin vapaaehtoihin. Työvuorossa olevien työntekijöiden tulee tarjota tukea ja mahdollisuutta keskusteluun, mikäli vapaaehtoinen kokee sen tarpeelliseksi. Yksikössä voidaan sopia esimerkiksi kahvin tai mehun tarjoamisesta vapaaehtoisille.

2.3 TOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Siun soten arvojen mukaan asukkaita ja asiakkaita tulee kohdella yhdenvertaisesti. Tämän takia on tärkeää, että jokainen asumisyksikkö edistää yhteistyötä järjestöjen ja vapaaehtoistoimijoiden kanssa asiakaslähtöisesti. Asumispalveluiden yleisten periaatteiden mukaan yksiköillä on virkistyspalvelujen suunnitelma, jossa on huomioitu asukkaiden toiveet ja tarpeet. Suunnitelman mukaista toimintaa toteutetaan yhteistyössä järjestö- ja vapaaehtoistoimijoiden kanssa. (Siun sote 2021, 5).

Asukkaat ovat toiminnan suunnittelun keskiössä yhdessä järjestö- ja vapaaehtoistoimijoiden kanssa. Asukkaiden on hyvä olla mukana toiminnan suunnittelussa ja heidän toiveitaan kuunnella. Toiminnan suunnittelussa kannattaa hyödyntää asukkaiden elämäntarinoita, joista voi myös saada tietoa heidän kiinnostuksen kohteistaan. Ammattilaisilla on asiakastuntemusta; mikä on mahdollista ja turvallista ja mikä ei.

Järjestö- ja vapaaehtoistoimintaa suunnitellaan alueen tarpeiden mukaan esimerkiksi lukukausittain yhdessä asiakkaiden tai asukkaiden, omaisten ja järjestöjen ja vapaaehtoistoimijoiden sekä oman alueen muiden toimintayksiköiden yhdyshenkilöiden kanssa. Yhteistyötapaamiset voidaan toteuttaa esimerkiksi kaksi kertaa

vuodessa ”lukukausittain”. Alueen toimijoiden verkostoitumisella ja yhteistyöllä voidaan tukea järjestöyhteistyön ja vapaaehtoistoiminnan toteutumista asiakkaille tasapuolisesti.

Jokainen asumisyksikkö voi luoda yksilöllisen toimintamallin hyödyntäen esimerkiksi vuosikello- tai lukukausi-/kuukausi- ajattelua.

2.3.1 Esimerkkejä toiminnan eri muodoista

Järjestö- ja vapaaehtoistoina voi olla hyvin monenlaista sekä sisällöltään että kestoaltaan. Mitä moninaisempaa toiminta on, sitä paremmin voidaan löytää ne toiminnot, jotka palvelevat parhaiten sekä asukkaiden että vapaaehtoisten toiveita ja tarpeita. On tärkeä muistaa, että järjestö- ja vapaaehtoistyön toiminnan eri muotojen on hyvä lähteä asukkaista ja asiakkaista itsestään; millaiseen toimintaan asukkaat haluavat osallistua?

Järjestö- ja vapaaehtoistoimijat voivat olla seurana, ystävänä ja rinnalla kulkijana. Vapaaehtoinen voi lukea, laulaa ja soittaa, muistella, katsella valokuvia, olla saattoapuna tai tanssi- ja kulttuurikaverina asukkaalle. Vapaaehtoinen voi myös auttaa asumisyksikön puutarhan hoidossa, ohjata ryhmiä ja toimintatuokioita tai auttaa juhlien järjestämisessä. Järjestö- ja vapaaehtoistoimijat voivat myös omalta osaltaan mahdollistaa asukkaan kotoa pois lähtemisen ja osallistumisen yhteisölliseen toimintaan tai yhteiskuntaan turvallisesti. Mikäli asukkaan kanssa lähdetään kodin ulkopuolelle, toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen, eikä Siun soten vakuutus kata mahdollisia asukkaan tapaturmia tai muita vahinkoja. Mahdollisista matkakustannuksista asukas vastaa itse. Mikäli vapaaehtoinen käyttää näissä tilanteissa omaa autoaan, on se aina vapaaehtoisen ja asukkaan tai hänen edunvalvojansa välinen sopimus.

Yhteistyötä voidaan tehdä myös oppilaitosten, päiväkotien tai esimerkiksi perhekahvioiden ja -kerhojen kanssa, jolloin voidaan tukea ylisukupolvista toimintaa.

Seuraavaksi on esitelty muutamia esimerkkejä toiminnan eri muodoista.

Ystävä- tai ulkoilukaveri

Vapaaehtoinen voi ryhtyä ystäväksi ikäihmiselle. Vapaaehtoinen käy sovitusti ikäihmisen luona kylässä. Usein pelkkä pistäytyminen ja yhteinen rupattelu ja kahvihetki piristävät ja voimaannuttavat vanhusta. Vapaaehtoinen voi ryhtyä ulkoilukaveriksi ja käydä kävelemässä ikäihmisen kanssa yhdessä sovittuina aikoina. Moni ikääntynyt tarvitsee erilaisista syistä johtuen itselleen ulkoiluystävää, joka kulkisi rinnalla ja olisi turvana lenkille lähdettäessä. Ystävä- ja ulkoilukaverit voivat toimia sekä kotona että asumisyksiköissä oman kiinnostuksensa mukaan.

Asiointi- ja keikkavapaaehtoinen

Asiointikaverina toimiminen on kertaluontoista apua ja arjen tukea erilaisissa kodin ulkopuolisissa asioinneissa kuten lääkäri-, laboratorio-, apteekki-, kauppa- ja pankkiasioinnit. Keikkavapaaehtoisena voit olla myös mukana sairaalakäynneillä. Keikoille voidaan lähteä yhdessä autettavan kotoa asiakkaan tilaamalla taksilla. Keikkavapaaehtoinen kulkee mukana matkalla, kohteessa ja sekä saattaa asiakkaan kotiin. Joskus myös

vapaaehtoinen on mukana lääkärinvastaanotolla. Näillä keikoilla tarjotaan konkreettista apua ikääntyneelle, jolla ei ole omaisia tai läheisverkostoa ympärillä. Tällainen apu edistää ikääntyneiden mahdollisuutta asua kotona pidempään.

Asumisyksikön emäntänä tai isäntänä toiminen

Asumisyksikön emäntänä tai isäntänä toimiminen ei vaadi vapaaehtoiselta erityistaitoja, toimintaa ideoidaan yhdessä omien harrastusten ja kiinnostusten mukaan. Käytännössä vapaaehtoiset toimivat asumisyksikön yhteisessä tilassa ja voivat järjestää siellä toimintatuokioita, keittää kahvia, lukea lehtiä tai vain seurustella asukkaiden kanssa ja toimia virikeohjaajan työparina. Vapaaehtoiset voivat toimivat parina ja emännän/isännän vuoroja voi kierrättää. Tuokioiden tarkoituksena on vapaaehtoistoiminnan keinoin tukea ihmisten toimintakykyä ja hyvinvointia sekä vähentää yksinäisyyttä.

Puhelinystävä

Puhelinystävä voi soittaa säännöllisesti juttukaveria kaipaavalle ikäihmiselle. Puhelinystävän kanssa voi jutella sovittuna aikana itselleen mieltä asioita, muistella menneitä tai vain jutella kuulumisia. Kuulumispuhelut ovat todella toivottuja, sillä monen ikääntyneen arki on vaikeutunut verkostojen kaventumisen tai muiden toimintakykyä rajoittavien asioiden takia.

Digiohjaaja

Monet kohtaamiset ja toiminnot ovat siirtyneet verkkoon, mutta erityisesti vanhemman väen haasteena voi olla digilaitteiden- ja taitojen puute. Vapaaehtoinen voi auttaa ja opastaa ikääntyneitä digitaalisissa ja erilaisissa sähköisissä asioinneissa. Moni ikäihminen tarvitsee apua ja rohkaisua älypuhelimien, tabletin, tietokoneen arkisessa käytössä. Digiohjaaja voi toimia eri kohtaamispaikoissa ja ikäihmisten tuokioissa sekä tehdä myös kotikäyntejä.

Oppilaitosyhteistyö

Alakouluikäisten kanssa voidaan suunnitella yhteinen kuvataidetuokio esimerkiksi joulukorttien tekemisen muodossa. Yläkouluikäisten kanssa yhteistyötä voidaan tehdä esimerkiksi kotitalousryhmän kanssa vaikkapa pullaa paistamalla tai liikuntatunnilla ulkoilutuksen merkeissä. Lukion Wanhon tanssiesityksiä voidaan järjestää asumisyksiköihin.

Päiväkotiyhteistyö

Päiväkotien ryhmät voivat tulla asumisyksiköihin esittämään laulu- ja näytelmäesityksiä. Päiväkotilasten kanssa voidaan suunnitella yhteinen kuvataidetuokio tai asukkaat voivat kertoa päiväkotilaisille tarinoita omasta lapsuudestaan.

Perhekahvila ja -kerhojen kanssa tehtävä yhteistyö

Useilla paikkakunnilla ja pitäjissä kokoontuu esimerkiksi MLL:n paikallisyhdistysten perhekahviloita. Paikallisyhdistyksiltä voi pyytää, että perhekahvila kokoontuisi joku kerta asumisyksikössä, jotta lapset ja perheet

sekä ikäihmiset voivat kohdata toisiaan. Perhekahvilavierailujen toimintaa voidaan suunnitella yhdessä, toiminta voi olla yhteistä juttelua ja kahvittelua tai satujen ja tarinoiden kerrontaa.

Eläinkaveritoiminta

Eläinkaveritoiminnassa niin työntekijät, omaiset kuin lähialueen asukkaat voivat tuoda asumisyksiköihin sovitusti omia lemmikkejään vierailulle. Eläinkaveritoiminnassa tulee ottaa huomioon, että eläimen tulee olla seurallinen ja rauhallinen. Eläinkaveritoimintaa voi järjestää niin sisällä kuin ulkonakin. Eläinkaveritoiminnassa tulee ottaa huomioon mahdolliset allergiat.

2.3.2 Toiminnan raportointi

Järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan raportointi tapahtuu yksikkökohtaisesti. Raportoinnissa hyödynnetään asumispalveluiden toimintasuunnitelmassa yhteisöllisyyden toteutumisen mittarina olevaa kolmannen sektorin kanssa toteutunutta yhteistyötä ja toiminnasta raportoidaan toimintasuunnitelman mukaisesti (Siun sote 2023).

LÄHTEET

Kansalaisareena 2022. Mitä on vapaaehtoistoiminta. Mitä on vapaaehtoistoiminta? - Kansalaisareena

Ulmanen, Anne 2014. Opas vapaaehtoisten perehdytykseen Mikkelin seudun sosiaali- ja terveystoimen vanhuspalveluissa. Ikäosaavat palvelualueet Etelä-Savossa-hanke 2012–2014. <https://www.xamk.fi/wp-content/uploads/2016/08/opas-vapaaehtoisten-perehdyttamiseen.pdf>

Siun sote 2021. Ikäihmisten asumispalvelujen myöntämisen perusteet ja sisältö 1.1.2021 alkaen. Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystoimen kuntayhtymä.

Siun sote 2023. Asumispalvelujen toimintasuunnitelma 2023–2025.

Vapaaehtoistoiminnan koordinoiminen opas. Eksote. <https://www.ekhva.fi/wp-content/uploads/2022/03/koordinaattoriopas2022.pdf>

Verma, I.(toim.) (2022), Monimuotoista integroitua asumista muistisairaille. Aalto-yliopiston julkaisusarja 6/2022. Aalto yliopisto. Arkkitehtuurin laitos. Saatavissa: [isbn9789526408620.pdf \(aalto.fi\)](https://www.aalto.fi/files/2022/06/monimuotoista_integroitua_asumista_muistisairaille.pdf)

SOPIMUS VAPAAEHTOISTOIMINTAAN OSALLISTUMISESTA JA PERIAATTEIDEN NOUDATTAMISESTA

Vapaaehtoistoimijan yhteystiedot

Nimi _____

Osoite _____

Puhelin _____

Sähköposti _____

Vapaaehtoistoiminnassa noudatetaan seuraavia periaatteita:

Puolueettomuus

Sitoudun toimimaan vapaaehtoistoiminnan arvojen ja toimintaperiaatteiden mukaisesti tasa-arvoa, uskonnonvapautta sekä yleistä ihmisyyttä kunnioittaen.

Itsemääräämisoikeus

En tee päätöksiä ikäihmisen puolesta vaan kunnioitan hänen itsemääräämisoikeuttaan. Kunnioitan jokaisen ihmisen erilaisuutta ja oikeutta omiin mielipiteisiin.

Yhteistyö

Teen yhteistyötä asukkaan lisäksi läheisten ja ammattihenkilöstön kanssa.

Omana itsenään

Toimin vapaaehtoisena omana itsenäni. Voin tulla mukaan vapaaehtoistoimintaan itselleni sopivaksi ajaksi. Minulla on halutessani oikeus lopettaa vapaaehtoisena toimiminen ilmoittamisen jälkeen.

Saan toteuttaa itseäni ja valita yhdessä yhteyshenkilön kanssa minulle sopivan tavan toimia. Auttaessani muita saan mielihyvää itselleni ja tuon mielihyvää niille, joiden hyväksi toimin. Saan vapaa-ajalleni mielekästä tekemistä ja lisää mukavia asioita elämääni.

Oikeus tukeen ja ohjaukseen

Minulla on oikeus saada tukea ja ohjausta yhdyshenkilöltä.

Toiminnan rajat

Minulle eivät kuulu ammattihenkilöstön työtehtävät, kuten vanhusten perushoito, sairaanhoidolliset toimenpiteet tai siivous. En myöskään saa asukkaan terveystietoja tietooni.

Palkattomuus

En saa vapaaehtoistoiminnasta rahallista korvausta enkä matkakorvauksia. En ota vanhuksilta vastaan rahaa. En myöskään käsittele heidän rahojaan, ellen ole erikseen sopinut asiasta ammattihenkilöstön ja/tai omaisten kanssa.

Luotettavuus ja sitoutuminen toimintaan

Hoidan tapaamiset sovitulla tavalla ja vältän myöhästymistä. Jos sovitulle tapaamiselle tulee pakottava este, ilmoitan asiasta.

Vaitiolovelvollisuus ja luottamuksellisuus

Noudatan vapaaehtoistoiminnassani vaitiolovelvollisuutta ja noudatan tietosuojaperiaatteita. Jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan. Tietosuoja on perusoikeus, joka turvaa henkilöiden oikeuksien ja vapauksien toteutumisen henkilötietojen käsittelyssä. Tietosuojan tarkoituksena on osoittaa, milloin ja millä edellytyksillä henkilötietoja voidaan käsitellä.

Pidän luottamuksellisena kaikki vapaaehtoistoiminnassa kuulemani tiedot. Vaitiolovelvollisuuteni jatkuu, vaikka lopettaisin vapaaehtoistoiminnan. Käydessäni vanhusten luona en vie mukani muita henkilöitä.

Vakuutus

Asumisyksiköissä toimivat vapaaehtoiset ulkoiluttajat ovat vakuutettuja Siun soten ryhmätapaturvavakuutuksesta.

_____ / _____ 20_____

Vapaaehtoisen allekirjoitus _____

Vapaaehtoistoiminnasta vastaavan allekirjoitus _____

VAPAAEHTOISEN TIETOLOMAKE

1. Taustatiedot

- ☐ Eläkkeellä
- ☐ Työtön
- ☐ Työelämässä
- ☐ Opiskelija

Työhistoria:

Taidot, joita haluat hyödyntää vapaaehtoistoiminnassa ja asiat, joista olet kiinnostunut:

Aiemmat kokemuksesi vapaaehtoistoiminnasta:

2. Ajankäyttö

Kuinka usein voin toimia vapaaehtoisena?

- ☐ Kerran viikossa
- ☐ Kerran kahdessa viikossa

- Kerran kuukaudessa
- Satunnaisesti, silloin tällöin
- Tarvittaessa

Minä viikonpäivinä ja mihin aikaan voit toimia vapaaehtoisena?

Muuta huomioitavaa ajankäyttöön liittyen?

3. Toiveeni vapaaehtoistoiminnan tehtävistä

- Ystävätoiminta
- Kulttuurikaveri teatteriin
- Tapahtumiin saattaminen
- Tukihenkilönä toimiminen (esim. laboratoriokokeissa mukana oleminen)
- Pienimuotoinen esiintyminen (esim. runonlausunto, näytteleminen, soittaminen, laulaminen jne.)
- Hoivakodin emäntä tai isäntänä toimiminen
- Keskusteluryhmien pitäminen
- Ulkoilukaveri / muu liikuntakaveri
- Yhdessä piirtäminen / maalaaminen / käsitöiden tekeminen
- Puhelinystävänä toimiminen
- Lukeminen
- Keikka-apu (esim. kaupassa käynti, verhojen ripustaminen, lampun vaihto)
- ATK-apu
- Hoivakodin juhlissa avustaminen

Muut toiveeni vapaaehtoistoiminnan tehtävistä:

Millaisia toiveita sinulla on yhteistyöstä ammattihenkilöstön kanssa? Millaista tukea ja ohjausta toivot vapaaehtoistehtävääsi?

LUONANNE KÄY VAPAAEHTOINEN**VAPAAEHTOISEN NIMI JA YHDYSHENKILÖN YHTEYSTIEDOT**

Vapaaehtoisen nimi _____

Vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilön nimi ja yhteystiedot

Vapaaehtoinen käy luonanne _____ kertaa _____

Vapaaehtoisen kanssa voitte tehdä yhdessä mukavia asioita, ulkoilla, katsella valokuvia, muistella, laulaa, leipoa, lukea kirjaa ja tehdä kaikkea, mikä tuo iloa elämään.

Vapaaehtoinen ei tee koulutetun hoitajan tehtäviä, eikä hän myöskään siivoa tai tee kotitöitä. Vapaaehtoinen ei käsittele rahaa. Palkkiona vapaaehtoistoiminnasta vapaaehtoinen saa iloa ja merkityksellisiä kohtaamisia.

Vapaaehtoinen ottaa teihin yhteyttä, mikäli tapaaminen peruuntuu. Mikäli tapaaminen peruuntuu teidän osaltanne, ottakaa yhteyttä vapaaehtoistoiminnan yhdyshenkilöön, jonka puhelinnumero on tässä lomakkeessa.

MALLIPOHJA
1 (1)**Toimintaohje vapaaehtoistoimijalle _____-hoivakodissa**

Kulkeminen: Kuvaa tähän, miten vapaaehtoinen pääsee hoivakotiin sisälle ja kuinka poistuminen tapahtuu.

Esim.

Senioripihan pääovet ovat avoinna klo 7–18, muina aikoina ovi avataan ovipuhelimen kautta pyydettyäessä. Poistuminen klo 18 jälkeen tapahtuu pääoven vieressä olevan ulkoiluväliinetilan kautta.

Asuinkerrosten (2–6 krs) rappukäytävään ja pikkuhissiin vierailijakoodi on XXXX.

Älkää päästäkö kerroksista ketään hissiin/rappukäytävään, ellette ole aivan varma, että hän on vierailija tai henkilökuntaa ☺

Vierailut: Vierailuaikaa ei ole rajattu. Muistakaa ilmoittaa ko. yksikön hoitajille, jos viette asukkaan esim. ulkoilemaan tai muuten pois yksiköstä ja pitääkää oma puhelin ja yksikön puhelinnumero: _____ mukana, jos tarvitsette apua.

Vierailusta on hyvä ilmoittaa etukäteen hoivakodin henkilökunnalle, vaikka sopisittekin asiasta asukkaan kanssa.

Omaa numeroanne emme suosittele antamaan asukkaille, vaikka heillä olisi puhelin.

Jos asukas haluaa mennä ostoksille, saatte hoitajilta hänen mahdollisia varoja käyttöönnne ja kuitit on toimitettava yksikköön kirjanpitoa varten. **Rahan antaminen ja vastaanottaminen asukkailta on kielletty.**

Hauskoja hetkiä asukkaiden kanssa!

T: Hoivakodin yhteyshenkilö _____, puhelinnumero: _____

VAPAAEHTOISEN PALAUTE VAPAAEHTOISTOIMINNASTA

TOIMIVAA

Olen tyytyväinen näihin asioihin:

KEHITETTÄVÄÄ

Näitä asioita olisi hyvä vielä kehittää:

Kiitos palautteesta!

ASIAKKAAN PALAUTE VAPAAEHTOISTOIMINNASTA**TOIMIVAA**

Olen tyytyväinen näihin asioihin:

KEHITETTÄVÄÄ

Näitä asioita olisi hyvä vielä kehittää:

Kiitos palautteesta!